

**การศึกษาปัญหาในการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ
ที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร**
**A STUDY OF PROBLEMS OF LEARNING AND TEACHING ENGLISH
IN PROMMAWACHIRAYAN BUDDHIST SCRIPTURE SCHOOL OF WAT
YANNAWA IN BANGKOK**

พระปลัดวัฒนา อภิวิฑู (คำแพง) *

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาปัญหาในการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาต่างๆ ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวา และนำผลการศึกษาไปใช้แก้ปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสม โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์ ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า ความเห็นของนักเรียนต่อปัญหา กระบวนการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวา พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าเป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ความเห็นของอาจารย์ผู้สอนต่อปัญหา กระบวนการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวา พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าส่วนใหญ่เป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ: ปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

ABSTRACT

This article is a part of the research “A Study of Problems of Learning and Teaching English in Prommawachirayan Buddhist Scripture School of Wat Yannawa in Bangkok”. The objectives of this research were to study students’ problems of English learning and teaching at Prommawachirayan Buddhist Scripture School and to apply the study results solve English instruction. This research is a mixed method: quantitative and qualitative method. The research result was found that: student’ s opinions towards problems of learning and teaching English in

*นิสิตสาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มจร

Prommawachirayan Buddhist Scripture School at Wat Yannawa, were at intermediate level. Being divided as aspects, it was found that, they were at intermediate level in all aspects. Instructors' s opinions towards problems of learning and teaching English in Prommawachirayan Buddhist Scripture School at Wat Yannawa, were at intermediate level. Being divided as aspects, it was found mostly they were at intermediate problem.

Keywords: English teaching problems

1.บทนำ

ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยยังเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยากถึงแม้ว่าหลักสูตรการศึกษาแห่งชาติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 กำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศไว้เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความสามารถในด้านการใช้ภาษาเพื่อนำไปใช้ในสังคมโลกก็ตาม จะเห็นได้ว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่จัดให้มีการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับปริญญา แต่ผู้ที่เรียนในระดับปริญญาอีกจำนวนมากที่ไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้ดี ทั้งๆ ที่เรียนภาษาอังกฤษมานานหลายปี แสดงว่าจะต้องมีปัญหาในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากงานวิจัยของ อธิราภรณ์ พลายน้อย (2553 : 1) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครได้กล่าวถึงปัจจัยด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ดังนี้ ปัญหาที่ถกเถียงกันมากในแวดวงการศึกษาคือเมื่อผู้เรียนเรียนจบหลักสูตรการศึกษาไม่ว่าจะเป็นระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาหรือในระดับปริญญาตรีแล้วก็ยังไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้ดีเท่าที่ควร ซึ่งปัญหานี้อาจเกิดจากหลายสาเหตุ หรืออาจเนื่องมาจากครูผู้สอนผู้เรียน สภาพแวดล้อมหรืออาจมีปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลกระทบต่อการพูดภาษาอังกฤษ ด้วยปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ไป ที่มีลักษณะคล้ายกันในด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อผู้เรียนทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัญหาดังกล่าวเพื่อจะได้มีข้อมูลมากพอที่จะสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในการศึกษาภาษาอังกฤษต่อไป และนอกจากนี้ ผู้วิจัยได้สนใจศึกษากลุ่มเฉพาะที่เป็นสามเณร ซึ่งพบว่าไม่ค่อยมีงานวิจัย หรือข้อมูลทางการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มนักบวชในพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ทำการสอนภาษาอังกฤษให้กับสามเณรที่เรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามาหลายปี ได้รู้เห็นและเข้าใจปัญหาของสามเณรซึ่งมีวิถีชีวิตที่ค่อนข้างจะแตกต่างจากเด็กชายในสังคมอีกเป็นจำนวนมาก จึงเป็นกรณีที่น่าศึกษาและทำการวิจัยเพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามสมควร

2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาปัญหาต่าง ๆ ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวา
- 2.2 เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้แก้ปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

3.ขอบเขตการวิจัย

- 3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ผลการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร
- 3.2 ประชากร จำนวน 94 รูป/คน ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2/2558 จำนวน 47 รูป นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2/2558 จำนวน 25 รูป นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2/2558 จำนวน 19 คน ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ จำนวน 3 รูป/คน
- 3.3 ระยะเวลาของการวิจัย ภาคเรียนที่ 2/2558 ระหว่าง วันที่ 1 ธันวาคม 2558 ถึง 1 มีนาคม 2559

4.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้ทำการศึกษาเอกสาร และดัดแปลงจากแบบสอบถามของ ปริญญา เกษประสิทธิ์ (95-97), ศุภนันท์ คิทยา (89-95), ชลธิชา นางาม (2551 : 23-25) โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ฉบับ คือ ฉบับสอบถามอาจารย์ ความคิดเห็นของอาจารย์และฉบับสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน แต่ละฉบับแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าและแบบสอบถามความคิดเห็นซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิดให้แสดงความคิดเห็น เสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาในการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษหรือข้อเสนอแนะอื่นใด

รายละเอียดในการสร้างเครื่องมือมีดังต่อไปนี้ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ศึกษาวิธีการและตัวอย่างการสร้างแบบสอบถามจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยต่าง ๆ สร้างแบบสอบถาม ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามเหมาะสมให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาควบคุมวิทยานิพนธ์ ทำหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำ ตรวจสอบคำถามแต่ละข้อเหมาะสมครอบคลุมเนื้อเรื่องที่ต้องการศึกษา และแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำ คำดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้มีค่า

ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป นำแบบสอบถามที่ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปดำเนินการเก็บข้อมูล

เครื่องมือในการวิจัยเป็นลักษณะของแบบสอบถามซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสภาพปัญหาของการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษของครูและนักเรียน จำนวน 65 ข้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของไลเคิร์ท (Likert)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาด้านการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นแบบสอบถามปลายเปิดให้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาในการเรียนการสอน

5.วิธีการดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านต่างๆ ด้วยตนเอง คือ ผู้วิจัยได้ปรึกษาหารือปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอน ที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ได้พบปะเพื่อนครูสอบถามปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นและขอทำการวิจัยปัญหาการเรียนการสอน ขออนุญาตอาจารย์ผู้สอนแจกแบบสอบถามครู และนักเรียน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามครูและแบบสอบถามนักเรียน นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ

การคัดเลือกข้อมูล หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้ว ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อมูลที่สมบูรณ์ครบถ้วนเพื่อนำมาวิเคราะห์ และสรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งมีอยู่สองส่วนจากแบบสอบถามแบ่งออกเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 และแบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าร้อยละของปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ

6.ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัญหาในการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ผลจากการศึกษาวิจัย ได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ระดับปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลฉบับนักเรียนจากแบบสอบถามเพื่อการวิจัยการศึกษาปัญหาในการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร จำนวน 91 รูป ได้ผลการวิเคราะห์ดังตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 รายการปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษด้านต่าง ๆ

รายการปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปัญหา
ด้านหลักสูตร	2.66	1.66	ปานกลาง
ด้านผู้เรียน	2.86	1.25	ปานกลาง
ด้านสื่อการสอนและแหล่งการเรียนรู้	2.81	1.25	ปานกลาง
ด้านการวัดและการประเมินผล	2.73	1.19	ปานกลาง
ด้านสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียน	2.91	1.39	ปานกลาง
รวม	2.79	1.34	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัญหาในการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีปัญหอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกออกเป็นรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2.91 รองลงมาคือ ด้านผู้เรียน ค่าเฉลี่ย 2.86, ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ด้านหลักสูตร มีค่าเฉลี่ย 2.66 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน

ข้อเสนอแนะของนักเรียนเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร มีดังต่อไปนี้ หมวดวิชาอังกฤษมีเรียนมากหลายวิชา สอนไม่ตรงจุดประสงค์การเรียนรู้ สภาพแวดล้อมเป็นอุปสรรคในการเรียน ไม่รู้คำศัพท์ไม่ได้ท่องศัพท์ เรียนแต่ในห้อง อยากเปลี่ยนบรรยากาศนอกห้องเรียน การบ้าน งานที่ได้รับมอบหมายมากเกินไป ไม่สนใจ ไม่ชอบเรียน ไม่ชอบกิจกรรมภาษาอังกฤษ ไม่มีครูชาวต่างชาติ เวลาเรียนน้อย เรียนไม่ต่อเนื่อง 10. ต้องการให้มีกิจกรรมพัฒนาภาษาอังกฤษให้มากขึ้น ขาดสื่อประกอบการเรียนการสอน ไม่มีพื้นฐานภาษาอังกฤษ ภาษาอังกฤษยาก ไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้ ครูสอนไม่น่าสนใจ กลัวการถูกลงโทษ ครูเข้มงวดมากเกินไป

ระดับปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษของครู

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสรุป จากจำนวนครู 3 รูป/คน กับปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร ได้ข้อมูลดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามฉบับครูเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร

รายการปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปัญหา
ด้านหลักสูตร	3.23	0.68	ปานกลาง
ด้านครูผู้สอน	2.62	0.54	ปานกลาง
ด้านสื่อการสอนและแหล่งการเรียนรู้	2.66	0.72	ปานกลาง

รายการปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปัญหา
ด้านการวัดและการประเมินผล	2.33	0.71	น้อย
ด้านสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียน	2.57	0.76	ปานกลาง
รวม	2.68	0.68	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษจากแบบสอบถามฉบับครู โดยภาพรวมมีปัญหายอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่า ด้านหลักสูตร ค่าเฉลี่ย 3.23 รองลงมาคือ ด้านสื่อการสอนและแหล่งการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ย 2.66 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการวัดผลและการประเมินผล ค่าเฉลี่ย 2.33 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษของครู

รวมข้อเสนอแนะของครูเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร มีดังต่อไปนี้ ควรมีการแลกเปลี่ยนด้านภาษาอังกฤษระหว่างโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้งครูและนักเรียน ควรมีกิจกรรมเสริมทักษะด้านภาษาอังกฤษระหว่างโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของภาษาอังกฤษ โรงเรียนพระปริยัติธรรมควรมีการส่งเสริมบุคลากรครูด้านภาษาอังกฤษให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มมากขึ้น เช่น จัดอบรมหรือส่งไปศึกษาดูงานและเรียนรู้เพิ่มเติมในระดับประเทศ โรงเรียนพระปริยัติธรรมควรมีการทำความร่วมมือกับองค์กรหรือหน่วยงานด้านภาษาต่างประเทศกับองค์กรต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เป็นการเพิ่มโอกาสทางการเรียนรู้และแหล่งการทำงานให้กับนักเรียน ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ด้านภาษาอังกฤษน้อย ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอน ไม่สามารถสอนตามหลักสูตรได้ทันเวลา นักเรียนมีปัญหาด้านการอ่านออกเสียงคำศัพท์ไม่ถูกต้อง นักเรียนมีความประหม่า อายุที่จะพูดภาษาอังกฤษ นักเรียนมีพื้นฐานภาษาอังกฤษที่แตกต่างกัน นักเรียนไม่มีโอกาสได้ฟังหรือเรียนรู้ภาษาอังกฤษจากเจ้าของภาษาอย่างเพียงพอ ครูสอนภาษาอังกฤษจากหนังสือหรือตำราเรียน ไม่ได้มุ่งเน้นเพื่อการนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน

7.อภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบว่าปัญหาในการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวา ในปีการศึกษา 2558 ซึ่งดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และอาจารย์ผู้สอนภาษาอังกฤษในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายโดยแยกเป็นประเด็นหลักๆ ตามหัวข้อที่ทำการวิจัย ดังต่อไปนี้

7.1 ด้านหลักสูตร

ผลการวิจัยพบว่านักเรียนส่วนมากได้รับการฝึกปฏิบัติน้อยเนื้อหาในหลักสูตรเน้นแต่ทฤษฎี ซึ่งการเรียนการสอนส่วนใหญ่เน้นหลักภาษาและการท่องจำ ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนก็มีความเห็นสอดคล้องกันคือเนื้อหาในหลักสูตรเน้นทฤษฎีเป็นส่วนมากและหลักสูตรที่ใช้สอนกับ

สภาพท้องถิ่นไม่สอดคล้องกัน เป็นปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เพราะหลักสูตรที่มีเนื้อหาให้เรียนเยอะมากทำให้เรียนไม่ทัน เรียนไม่หมด ไม่ครบตามแผนการเรียนรู้ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551 : 5) ได้กำหนดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างประเทศไว้ว่า จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถปฏิบัติตามคำขอร้อง คำแนะนำ คำชี้แจง และคำอธิบายที่ฟังและอ่าน อ่านออกเสียงข้อความ ข่าว โฆษณา นิทาน และบทร้อยกรองสั้นๆ ถูกต้องตามหลักการอ่าน เลือก/ระบุหัวข้อเรื่อง ใจความสำคัญ รายละเอียดสนับสนุน และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่างๆ พร้อมทั้งให้เหตุผลและยกตัวอย่างประกอบ ในหลักสูตรฯ กำหนดไว้ชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติจริงก็ไม่สามารถจะบรรลุผลตามที่หลักสูตรแกนกลางกำหนดไว้ นักเรียนส่วนมากยังไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาลินี สมบูรณ์ไพศาล (2554 : ออนไลน์) ที่ศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของนักเรียนเดินเรือพาณิชย์หลักสูตรปกติ (5 ปี) และหลักสูตรช่างกลพิเศษ(3 ปี) ศูนย์ฝึกพาณิชย์นาวี พบว่า ปัญหาที่สำคัญคือข้อบกพร่องของตำราภาษาอังกฤษที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ก็คือ มีการเน้นไวยากรณ์มากเกินไป

7.2 ด้านครูผู้สอน และด้านผู้เรียน

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนและครูผู้สอนมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง มีความสอดคล้องกันในปัญหาที่คล้ายกัน นักเรียนไม่เตรียมตัวก่อนเรียน อาจารย์สอนก็ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งก็เป็นเรื่องของการเตรียมตัวเรียนและการเตรียมตัวสอน ดังแนวคิดของ ชลธิชา นางาม (2551 : 41) ที่กล่าวว่า อาจารย์ขาดการสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารกับนักศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักศึกษาต้องการใช้ภาษาอังกฤษในห้องเรียนให้มากกว่านี้ ดังนั้น อาจารย์ควรมีวิธีการส่งเสริมหรือกระตุ้นให้นักศึกษาใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร

7.3 ด้านสื่อการสอนและแหล่งการเรียนรู้

ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ความเห็นของนักเรียนและครูผู้สอนมีความสอดคล้องกัน แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละข้ออาจแตกต่างกันบ้าง ทั้งนี้เนื่องจากการความเข้าใจในเรื่องการใช้สื่อการสอนและแหล่งการเรียนรู้จะมุ่งเน้นที่ตัวครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้จัดหา นำเสนอและเชื่อมโยงข้อความรู้ผ่านสื่อต่างๆ ดังนั้น ความเห็นของครูจึงมองว่านักเรียนไม่มีส่วนร่วมในการผลิตสื่อเท่าที่ควร นักเรียนใช้ภาษาอังกฤษนอกห้องเรียนค่อนข้างน้อย เป็นปัญหามากที่สุดในการพัฒนาตัวผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตรา อินทจักร์ (2548 :141) ที่ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ พบว่า สำหรับการให้นักเรียนได้มีโอกาสพบปะชาวต่างชาติที่เป็นเจ้าของภาษา มีมากกว่าร้อยละ 50 นับว่าเป็นโอกาสดีของนักเรียนที่ได้รับประสบการณ์ตรงและได้มีโอกาสได้ใช้ภาษาตามสถานการณ์จริง แต่จะเป็นนักเรียนบางส่วนเท่านั้นที่ได้รับโอกาสนี้

7.4 ด้านการวัดและการประเมินผล

ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับปัญหาปานกลาง นักเรียนมีความต้องการให้เพื่อนสามารถประเมินผลการเรียนร่วมกัน เพราะโดยปกติแล้วเรื่องการวัดผลประเมินผลเป็นหน้าที่

ของครูผู้สอน และครูก็ไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ใช้วิธีการประเมินผลโดยใช้รูปแบบเดียวกัน ข้อทดสอบและวิธีทดสอบประเมินผลเหมือนกันหมดทั้งชั้นเรียน รวมทั้งการวัดผลประเมินผลไม่ครอบคลุมทุกทักษะตามหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ रणนง สีพลี (2555 : 74) พบว่า ครูมีปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์ในการวัดผลประเมินผลตามมาตรฐานการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

7.5 ด้านสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียน

ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมเป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทั้งความคิดเห็นครูและนักเรียนส่วนมากก็สอดคล้องกัน ปัญหาสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนเป็นปัญหาต้นๆ เนื่องจากมีการก่อสร้างอย่างต่อเนื่องหลายปี ส่งผลต่อการเกิดเสียงดังรบกวนเวลาทำการเรียนการสอน นอกจากนั้น อาคารเรียนอยู่ติดกับคลองน้ำที่เน่าเสียและกองขยะ จึงส่งผลต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ระบบของอาคารเรียนไม่ได้ป้องกันมลภาวะทางเสียงและกลิ่น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วนิดา ดีแป้น (2553 : 167) พบว่า สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียน ทั้งด้านแสงสว่าง อากาศ เสียง กลิ่น นักเรียนจะเรียนรู้ได้ดี ในทางตรงกันข้ามถ้าห้องเรียนมีเสียงดัง อากาศร้อน มีกลิ่นรบกวน ชื้นแฉะ แสงสว่างไม่เพียงพอหรือสภาพแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคในการเรียนจะทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนไม่ดี

7.6 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากความเห็นของครูและนักเรียน

ผลการวิจัยพบว่าข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นมากมายเกี่ยวกับปัญหาในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เนื่องจากวิชาภาษาอังกฤษเป็นวิชาหลักที่นักเรียนส่วนมากคิดว่ายาก และเป็นปัญหาสำหรับนักเรียนทุกคน ในส่วนของครูผู้สอนจึงต้องรับภาระหน้าที่ในการเปลี่ยนทัศนคติให้เห็นความสำคัญของภาษาอังกฤษ แต่ก็เป็นเรื่องยากที่จะเปลี่ยนแปลงวิธีคิดของนักเรียน เพราะว่าทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก นักเรียนบางคนเริ่มเรียนภาษาอังกฤษเมื่อเริ่มเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งก็จะทำให้เกิดปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคลและเนื่องด้วยข้อจำกัดด้านเวลาเรียน ซึ่งนักเรียนต้องเรียนหลายวิชา โดยเฉพาะโรงเรียนพระปริยัติธรรมจัดการศึกษาที่แตกต่างจากโรงเรียนมัธยมศึกษาสามัญทั่วไป เพราะนักเรียนกลุ่มนี้เป็นนักบวชในพระพุทธศาสนาที่ต้องศึกษาทั้งแผนกวิชาภาษาบาลี และแผนกนักธรรม จึงเป็นงานหนักมากที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษตามหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ โดยลำพังหลักสูตรเดียวที่เรียนอยู่ก็หนักอยู่แล้วแล้วยังประกอบกับการเรียนเพิ่มมาอีกสองหลักสูตรไปพร้อมๆ กัน จึงทำให้เกิดความยุ่งยากลำบากทั้งผู้เรียนและผู้สอน

8. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

แหล่งข้อมูลการวิจัย แบ่งออกเป็นสองส่วนใหญ่ๆ คือการวิจัยปัญหาการเรียนการสอนของนักเรียน และปัญหาการเรียนการสอนของครู จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งได้แหล่งข้อมูลเป็นอาจารย์ จำนวน 3 รูป/คน นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 91 รูป ระดับปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน ด้านหลักสูตร ตามความคิดเห็นของนักเรียน

อยู่ในระดับปานกลาง ด้านผู้เรียน ปัญหาในการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ตามความคิดเห็นของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ด้านสื่อการสอนและแหล่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการวัดและการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ด้านสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน สามารถจัดเป็นกลุ่มปัญหาและข้อเสนอแนะได้ 15 กลุ่มด้วยกัน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้คือ (1) ครูสอนไม่น่าสนใจ นักเรียนเสนอแนะปัญหาในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษว่าการสอนของครูไม่น่าสนใจ (2) กลัวการถูกลงโทษ ครูเข้มงวดมากเกินไป นักเรียนเสนอแนะปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษว่ากลัวการถูกลงโทษ ครูเข้มงวดมากเกินไป (3) ภาษาอังกฤษยาก ไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้ นักเรียน เห็นว่าวิชาภาษาอังกฤษมีความยาก และไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้ (4) ไม่มีพื้นฐานภาษาอังกฤษ นักเรียนเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษว่าขาดความรู้พื้นฐาน (5) ขาดสื่อประกอบการเรียนการสอน นักเรียนได้เสนอแนะปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษว่าควรจัดหาสื่อประกอบการเรียนภาษาให้เพียงพอ (6) เวลาเรียนน้อย เรียนไม่ต่อเนื่อง นักเรียนเห็นว่าปัญหาในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษนั้นคือเวลาเรียนมีน้อย การเรียนไม่มีความต่อเนื่อง (7) ต้องการให้มีกิจกรรมพัฒนาภาษาอังกฤษให้มากขึ้น นักเรียนต้องการให้เพิ่มกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้มากขึ้น (8) ปัญหาการไม่มีครูชาวต่างชาติ นักเรียนเสนอแนะปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนครูชาวต่างชาติ ต้องการเรียนรู้ฝึกทักษะจากเจ้าของภาษา (9) ปัญหาความไม่สนใจ การไม่ชอบเรียนภาษา และไม่ชอบกิจกรรมภาษาอังกฤษ นักเรียนมีความเห็นว่าภาษาอังกฤษไม่น่าสนใจ ไม่ชอบเรียนภาษาอังกฤษ รวมทั้งไม่ชอบกิจกรรมทางด้านภาษา (10) ไม่รู้คำศัพท์ ไม่ได้ท่องศัพท์ นักเรียนได้เสนอแนะปัญหาเรื่องไม่ได้ท่องคำศัพท์ ทำให้มีความรู้ความเข้าใจศัพท์ภาษาอังกฤษน้อยมาก (11) เรียนแต่ในห้อง อยากเปลี่ยนบรรยากาศนอกห้องเรียน นักเรียนเสนอแนะปัญหาการเรียนการสอนที่มีเรียนแต่ในห้องเรียน ต้องการเปลี่ยนบรรยากาศนอกห้องเรียนหรือสถานที่อื่นๆ (12) การบ้านและงานที่ได้รับมากเกินไป นักเรียนเสนอแนะปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษว่าการบ้านและงานที่ได้รับมอบหมายมีมากเกินไป (13) สอนไม่ตรงจุดประสงค์การเรียนรู้ นักเรียน เสนอแนะความคิดเห็นปัญหาการเรียนการสอนที่ครูผู้สอน สอนไม่ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ (14) สภาพแวดล้อมเป็นอุปสรรคในการเรียน นักเรียนเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนเรื่องสภาพแวดล้อมเป็นอุปสรรคในการเรียน (15) หมวดวิชาอังกฤษมีเรียนมากหลายวิชา นักเรียน ได้เสนอแนะปัญหาการเรียนการสอนว่าวิชาเรียนภาษาอังกฤษในหมวดวิชาภาษาต่างประเทศนั้นมีเรียนหลายวิชาเกินไป ซึ่งรายการปัญหาดังกล่าวมาข้างต้น สอดคล้องกับกับผลการวิจัยของ ศิริวิไล สุวรรณกิจ (2550 : 80-81) พบว่าสาเหตุความล้มเหลวในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนนั้น เกิดจากตัวแปรที่สำคัญอยู่ในระดับมาก 3 ตัวแปร คือ กลัวการสื่อสารกับผู้อื่นแล้วไม่เข้าใจ กลัวพูดผิด และไม่กล้าพูดภาษาอังกฤษ ตัวแปรที่สำคัญอยู่ในระดับน้อย 3 ตัวแปร คือ ทางโรงเรียนขาดความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ไม่ชอบครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษ และความเครียดที่เกิดจากผู้ปกครอง

ตัวแปรอื่นๆ มีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง 3 ลำดับแรก คือ การกลัวพูดผิด ความกลัวในการสื่อสารกับผู้อื่นแล้วไม่เข้าใจ และการไม่กล้าพูดภาษาอังกฤษ

ระดับปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษของครู ด้านหลักสูตร ปัญหาในการเรียนการสอนตามความคิดเห็นของครูอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตรา อินทจักร์ เรื่องของการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน เป็นปัญหาด้านหลักสูตรมากที่สุดสำหรับครู ด้านครูผู้สอน ปัญหาในการเรียนการสอนตามความคิดเห็นของครูอยู่ในระดับปานกลาง ด้านสื่อการสอนและแหล่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการวัดและการประเมินผล อยู่ในระดับน้อย ด้านสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียนปัญหาระดับปานกลาง ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษของครู มีดังต่อไปนี้ ควรมีการแลกเปลี่ยนด้านภาษาอังกฤษระหว่างโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้งครูและนักเรียน ควรมีกิจกรรมเสริมทักษะด้านภาษาอังกฤษระหว่างโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของภาษาอังกฤษ โรงเรียนพระปริยัติธรรมควรมีการส่งเสริมบุคลากรครูด้านภาษาอังกฤษให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มมากขึ้น เช่น จัดอบรมหรือส่งไปศึกษาดูงานและเรียนรู้เพิ่มเติมในระดับประเทศ โรงเรียนพระปริยัติธรรมควรมีการทำความร่วมมือกับองค์กรหรือหน่วยงานด้านภาษาต่างประเทศกับองค์กรต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เป็นการเพิ่มโอกาสทางการเรียนรู้และแหล่งการทำงานให้กับนักเรียน ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ด้านภาษาอังกฤษน้อย ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอน ไม่สามารถสอนตามหลักสูตรได้ทันเวลา นักเรียนมีปัญหาด้านการอ่านออกเสียง คำศัพท์ไม่ถูกต้อง นักเรียนมีความประหม่า อายุที่จะพูดภาษาอังกฤษ นักเรียนมีพื้นฐานภาษาอังกฤษที่แตกต่างกัน นักเรียนไม่มีโอกาสได้ฟังหรือเรียนรู้ภาษาอังกฤษจากเจ้าของภาษาอย่างเพียงพอ ครูสอนภาษาอังกฤษจากหนังสือหรือตำราเรียน ไม่ได้มุ่งเน้นเพื่อการนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน

บรรณานุกรม

- ฝ่ายวิชาการ. 2558. **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.** กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ. อัดสำเนา.
- จิตรา อินทจักร์. 2548. **สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดอุดรธานี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาหลักสูตรและการสอน : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ชลธิชา นางาม. 2551. **การศึกษาปัญหาและอุปสรรคด้านการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ 1 ของนักศึกษาและอาจารย์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.** สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ทัศนีย์ ประสงค์สุข. 2546. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปริญญ์ เกษประสิทธิ์. 2550. สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก. ปริญญาคณะศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ระนอง สีสลิ. 2555. การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนภาษาอังกฤษตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอพนมไพร อำเภออาจสามารถ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- วนิดา ดีแป้น. 2553. ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย โดยการวิเคราะห์ทฤษฎี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ศิริวดี สุวรรณกิจ. 2550. สาเหตุความล้มเหลวในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศุภนันท์ คิตยาว. 2548. การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่เน้นภาษาเพื่อการสื่อสารของครูผู้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร เขต 1 และ เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สาลิณี สมบูรณ์ไพศาล. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของนักเรียนเดินเรือพาณิชย์ หลักสูตรปกติ (5 ปี) และหลักสูตรช่างกลพิเศษ (3 ปี) ศูนย์ฝึกพาณิชย์นาวี.
- A Study of Obstacles Factors of Marine Cadets; Regular Course: 5 Years and Special Course: 3 Years for Learning and Teaching English in The Merchant Marine Training Centre”. 255. ออนไลน์. แหล่งที่มา : http://www.mmtc.ac.th/research/MMTC_Research_2554_Abstract_A-study-of-Obstacles-Factors-of-Marine-Cadets_Salinee.pdf . 3 กุมภาพันธ์ 2559.